

Brüssel, 19. aprill 2023
(OR. en)

7982/23

Institutsioonidevaheline
dokument:
2021/0211/B(COD)

CODEC 533
CLIMA 171
ENV 326
ENER 169
TRANS 123
COMPET 293
ECOFIN 304
PE 32

KIRJALIK TEAVE

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Teema:	Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV, millega muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ, millega luuakse liidus kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem, otsust (EL) 2015/1814, mis käsitleb ELi kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemi turustabiilsusreservi loomist ja toimimist, ning määrust (EL) 2015/757 – Euroopa Parlamendi esimese lugemise tulemus (Strasbourg, 17.–20. aprill 2023)

I. SISSEJUHATUS

Vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 294 ja kaasotsustamismenetluse praktilist korda käsitlevale ühisele deklaratsioonile¹ toimus nõukogu, Euroopa Parlamendi ja komisjoni vahel rida mitteametlikke kontakte eesmärgiga jõuda eespool nimetatud ettepaneku suhtes kokkuleppele esimesel lugemisel.

* Käesolevale märkusele lisatud tekst vastab Euroopa Parlamendi esimese lugemise seisukohale eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2023/..., millega muudetakse määrust (EL) 2015/757, et sätestada meretranspordi tegevusala lisamine ELi heitkogustega kauplemise süsteemi ning täiendavate kasvuhoonegaaside heitkoguste ja täiendavate laevatüüpide tekitatud heite seire, aruandlus ja kontroll.

¹ ELT C 145, 30.6.2007, lk 5.

Sellega seoses esitas keskkonna-, rahvatervise ja toiduohutuse komisjon (ENVI) kompromissmuudatusettepaneku (muudatusettepanek 1) eespool nimetatud ettepaneku muutmiseks, mille kohta Peter LIESE (EPP, DE) oli koostanud raporti projekti. Kõnealuse muudatusettepaneku suhtes jõuti kokkuleppele eespool nimetatud mitteametlike kontaktide käigus.

Peale selle esitas fraktsioon ID ühe muudatusettepaneku (muudatusettepanek 2).

II. HÄÄLETUS

Täiskogu võttis 18. aprillil 2023 toimunud hääletusel vastu eespool nimetatud direktiivi ettepaneku muutmiseks esitatud kompromissmuudatusettepaneku (muudatusettepanek 1). Muid muudatusettepanekuid vastu ei võetud. Selliselt muudetud komisjoni ettepanek kujutab endast parlamendi esimese lugemise seisukohta, mis on esitatud käesoleva dokumendi lisas toodud parlamendi seadusandlikus resolutsioonis².

Parlamendi seisukoht vastab institutsioonide vahel eelnevalt kokkulepitule. Seetõttu peaks nõukogul olema võimalik parlamendi seisukoht heaks kiita.

Õigusakt võetakse seejärel vastu parlamendi seisukohale vastavas sõnastuses.

² Seadusandlikus resolutsioonis esitatud parlamendi seisukoha versioonis on ära märgitud muudatusettepanekutega komisjoni ettepanekusse tehtud muudatused. Komisjoni tekstile lisatud muudatused on esile tõstetud *paksus kaldkirjas*. Sümbol „■“ tähistab välja jäetud teksti.

P9_TA(2023)0099

Meretranspordist pärit kasvuhoonegaaside heitkoguste seire, aruandlus ja kontroll

Euroopa Parlamendi 18. aprilli 2023. aasta seadusandlik resolutsioon ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, millega muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ, millega luuakse liidus kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem, otsust (EL) 2015/1814, mis käsitleb ELi kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemi turustabiilsusreservi loomist ja toimimist, ning määrust (EL) 2015/757 (COM(2021)0551 – C9-0046/2023 – 2021/0211B(COD))

(Seadusandlik tavamenetlus: esimene lugemine)

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse komisjoni ettepanekut Euroopa Parlamendile ja nõukogule (COM(2021)0551),
- võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 2 ja artikli 192 lõiget 1, mille alusel komisjon esitas ettepaneku Euroopa Parlamendile (C9-0046/2023),
- võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 3,
- võttes arvesse Tšehhi Senati poolt protokoll nr 2 (subsidaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte kohaldamise kohta) alusel esitatud põhjendatud arvamust, mille kohaselt seadusandliku akti eelnõu ei vasta subsidaarsuse põhimõttele,
- võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 8. detsembri 2021. aasta arvamust¹,
- võttes arvesse Regioonide Komitee 28. aprilli 2022. aasta arvamust²,
- võttes arvesse vastutava komisjoni poolt kodukorra artikli 74 lõike 4 alusel heaks kiidetud esialgset kokkulepet ja nõukogu esindaja poolt 8. veebruari 2023. aasta kirjas võetud kohustust kiita Euroopa Parlamendi seisukoht heaks vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõikele 4,
- võttes arvesse esimeeste konverentsi 9. märtsi 2023. aasta otsust lubada keskkonna-, rahvatervise ja toiduohutuse komisjonil jagada seadusandlik menetlus osadeks ja esitada täiskogule arutamiseks kaks eraldi konsolideeritud teksti,

¹ ELT C 152, 6.4.2022, lk 175.

² ELT C 301, 5.8.2022, lk 116.

- võttes arvesse kodukorra artiklit 59,
 - võttes arvesse eelarvekomisjoni, tööstuse, teadusuuringute ja energeetikakomisjoni, arengukomisjoni ning transpordi- ja turismikomisjoni arvamusi,
 - võttes arvesse keskkonna-, rahvatervise- ja toiduohutuse komisjoni raportit (A9-0134/2023),
1. võtab vastu allpool toodud esimese lugemise seisukoha;
 2. palub komisjonil ettepaneku uuesti Euroopa Parlamendile saata, kui komisjon asendab selle uue ettepanekuga, muudab seda oluliselt või kavatseb seda oluliselt muuta;
 3. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide parlamentidele.

Euroopa Parlamendi seisukoht, vastu võetud esimesel lugemisel 18. aprillil 2023. aastal eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2023/..., millega muudetakse **■ määrust (EL) 2015/757, et hõlmata meretransporditegevusi ELi heitkogustega kauplemise süsteemiga ning näha ette täiendavate kasvuhoonegaaside heitkoguste ja täiendavate laevatiüüpide tekitatud heite seire, aruandlus ja kontroll**

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 192 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust

⁵,

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust⁶,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt⁷

⁵ ELT C 152, 6.4.2022, lk 175.

⁶ ELT C 301, 5.8.2022, lk 116.

⁷ *Euroopa Parlamendi 18. aprilli 2023. aasta seisukoht.*

ning arvestades järgmist:

- (1) 12. detsembril 2015. aastal ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni alusel vastu võetud Pariisi kokkulepe⁸ (edaspidi „Pariisi kokkulepe“) jõustus 4. novembril 2016. Pariisi kokkuleppe osalised leppisid kokku hoida maailma keskmise temperatuuri tõus tööstusajastueelse tasemega võrreldes oluliselt alla 2 °C ning teha pingutusi temperatuuri tõusu piiramiseks 1,5 °C-ni võrreldes tööstusajastueelse tasemega. ***Seda kohustust tugevdati 13. novembril 2021 ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni alusel vastu võetud Glasgow' kliimapaktiga, milles Pariisi kokkuleppe osaliste kohtumisena toimiv ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverents tunnistas, et kliimamuutuste mõju on palju vähem juhul, kui temperatuur tõuseb 1,5 °C, mitte 2 °C, ning otsustab jätkata pingutusi selleks, et temperatuuri tõus piirduks 1,5 °C-ga.***
- (2) ***Vajadus jätkata Pariisi kokkuleppe 1,5 °C eesmärgi poole püüdlemist on muutunud veelgi pakilisemaks pärast valitsustevahelise kliimamuutuste paneeli kuuendas hindamisaruandes esitatud järeldusi, mille kohaselt saab globaalne soojenemine piirduda 1,5 °C-ga ainult juhul, kui käesoleval aastakümnel asutakse ülemaailmset kasvuhoonegaaside heidet viivitamata oluliselt ja püsivalt vähendama.***

⁸ ELT L 282, 19.10.2016, lk 4.

- (3) Kliima- ja keskkonnaprobleemide lahendamine ning Pariisi kokkuleppe eesmärkide saavutamine on kesksel kohal komisjoni 11. detsembri 2019. aasta teatises „Euroopa roheline kokkulepe“ (edaspidi „Euroopa rohelepe“).
- (4) Euroopa roheleppes on ühendatud ulatuslikud üksteist vastastikku tugevdavad meetmed ja algatused, mille eesmärk on saavutada liidus 2050. aastaks kliimaneutraalsus, ning esitatud uus majanduskasvu strateegia, millega soovitakse muuta liit tänapäevase, ressursitõhusa ja konkurentsivõimelise majandusega õiglaseks ja jõukaks ühiskonnaks, kus majanduskasv on eraldatud ressursikasutusest. Samuti on selle eesmärk kaitsta, säilitada ja suurendada liidu looduskapitali ning kaitsta kodanike tervist ja heaolu keskkonnaga seotud ohtude ja mõjude eest. *See üleminek mõjutab eri sektorite töötajaid erinevalt.* Samal ajal on *sellel üleminekul soolise võrdõiguslikkuse aspektid ning* eriti suur mõju teatavatele ebasoodsas olukorras olevatele *ja haavatavatele* rühmadele, nagu eakad, puuetega inimesed, rassilise või etnilise vähemuse taustaga inimesed *ning väikese ja väiksema keskmise sissetulekuga üksikisikud ja leibkonnad.* Samuti tekitab *see suuremaid probleeme teatavatele piirkondadele, eriti struktuurselt ebasoodsas olukorras olevatele ja perifeersetele piirkondadele ning saartele.* Seepärast tuleb tagada, et üleminek oleks õiglane ja kaasav ning kedagi ei jäetaks kõrvale.

- (5) Euroopa roheleppe *elluviimise* vajalikkus ja väärtus on veelgi suurenenud, arvestades COVID-19 pandeemia ränka mõju liidu kodanike tervisele, elu- ja töötingimustele ning heaolule. See mõju on näidanud, et meie ühiskond ja majandus peavad parandama oma vastupanuvõimet väliste šokkide suhtes ning võtma varakult meetmeid nende ennetamiseks või leevendamiseks *õiglaselt ja nii, et mitte kedagi, sealhulgas energიაostuvõimetuse ohus olevaid inimesi, ei jäeta kõrvale*. Euroopa kodanikud on endiselt kindlal arvamusel, et see kehtib eelkõige kliimamuutuste kohta .
- (6) 17. detsembril 2020 ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni sekretariaadile esitatud ajakohastatud riiklikult kindlaksmääratud panuses kohustus liit vähendama 2030. aastaks liidu kogu majandust hõlmavat kasvuhoonegaaside netoheidet võrreldes 1990. aasta tasemega vähemalt 55 %.

- (7) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1119⁹ vastuvõtmisega sätestas liit **õigusnormina** oma eesmärgi saavutada **hiljemalt 2050. aastaks kogu majandust hõlmav kliimaneutraalsus ja seejärel saavutada negatiivsete heitkoguste eesmärk**. Kõnealuse määrusega on kehtestatud ka siduv eesmärk vähendada liidusisest kasvuhoonegaaside netoheidet (heide pärast sidumise mahaarvamist) 2030. aastaks võrreldes 1990. aasta tasemega vähemalt 55 % **ning nähtud ette, et komisjon püüab viia kõik tulevased kavandatavad meetmed ja seadusandlikud ettepanekud, sealhulgas eelarveettepanekud, kooskõlla kõnealuse määruse eesmärkidega ning esitab kooskõla puudumisel põhjendused kõnealustele ettepanekutele lisatud mõjuhinnaangus**.
- (8) Määruses (EL) 2021/1119 sätestatud heite vähendamise eesmärgi saavutamisele peavad kaasa aitama kõik majandussektorid. ■ **Seepärast muudetakse** Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ¹⁰, **et hõlmata meretransporditegevusi ELi heitkogustega kauplemise süsteemiga (ELi HKS), et tagada, et nimetatud tegevused aitaksid õiglasel määral kaasa liidu kõrgemate kliimaeesmärkide ja Pariisi kokkuleppe eesmärkide saavutamisele. Sellest tingituna** on vaja muuta **ka** Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2015/757¹¹, et võtta arvesse meretranspordi tegevusala hõlmamist ELi HKSiga.

⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1119, millega kehtestatakse kliimaneutraalsuse saavutamise raamistik ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 401/2009 ja (EL) 2018/1999 (Euroopa kliimamäärus) (ELT L 243, 9.7.2021, lk 1).

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. oktoobri 2003. aasta direktiiv 2003/87/EÜ, millega luuakse liidus kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem ja muudetakse nõukogu direktiivi 96/61/EÜ (ELT L 275, 25.10.2003, lk 32).

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2015. aasta määrus (EL) 2015/757, mis käsitleb meretranspordist pärit süsinikdioksiidi heitkoguste seiret, aruandlust ja kontrolli ning millega muudetakse direktiivi 2009/16/EÜ (ELT L 123, 19.5.2015, lk 55).

- (9) *Selleks et võtta arvesse liidu kõrgemaid kliimaeesmärke ja Pariisi kokkuleppe eesmärke, tuleks määruse (EL) 2015/757 kohaldamisala muuta. Mis tahes turupõhise meetme, tõhususnormi või muu asjakohase meetme kohaldamine, olenemata sellest, kas seda tehakse liidus või ülemaailmselt, nõuab usaldusväärset seire-, aruandlus- ja kontrollisüsteemi. Ehkki valdava enamiku meretranspordist pärit kasvuhoonegaaside heitest moodustab süsinikdioksiidi (CO₂) heide, moodustavad kasvuhoonegaaside heitest olulise osa ka metaani (CH₄) ja diämmastikoksiidi (N₂O) heide. CH₄ ja N₂O heite lisamine määruse (EL) 2015/757 kohaldamisalasse aitaks suurendada keskkonnaalast terviklikkust ja soodustaks häid tavasid ning seda tuleks kohaldada alates 2024. aastast. Segalastilaevad, mille kogumahutavus on kuni 5 000, kuid mitte väiksem kui 400, moodustavad märkimisväärse osa kõigi segalastilaevade kasvuhoonegaaside heitest. Seire-, aruandlus- ja kontrollisüsteemi keskkonnatõhususe suurendamiseks, võrdsete tingimuste tagamiseks ja õigusnormide täitmisest kõrvalehoidmise riski vähendamiseks peaks määrus (EL) 2015/757 hõlmama alates 2025. aastast ka segalastilaevu, mille kogumahutavus on kuni 5 000, kuid mitte väiksem kui 400. Avamerelaevad tekitavad olulise osa kasvuhoonegaaside heitest. Seepärast tuleks kõnealust määrust kohaldada alates 2025. aastast ka avamerelaevade suhtes, mille kogumahutavus on suurem kui 400. Komisjon peaks enne 31. detsembrit 2024 hindama, kas määrusesse (EL) 2015/757 tuleks lisada ka muid laevatüüpe, mille kogumahutavus on kuni 5 000, kuid mitte väiksem kui 400.*

- (10) Määrust (EL) 2015/757 tuleks muuta, et kohustada ettevõtjaid teatama ettevõtja tasandi summaarse heitkoguse andmed ja esitama sellised andmed vastutavale haldavale asutusele ning esitama kõnealusele asutusele heakskiitmiseks oma tõendatud seirekavad. ***Ettevõtja tasandi kontrolli tehes ei peaks tõendaja kontrollima heitearuandeid laeva tasandil ega laeva tasandi esitatavaid aruandeid, kui ettevõtja on vahetunud, sest need laeva tasandi aruanded on juba kontrollitud. Haldamise ja täitmise tagamise sidususe eesmärgil peaks üksus, kes vastutab määruse (EL) 2015/757 nõuetele vastavuse eest, olema sama, kes vastutab direktiivi 2003/87/EÜ nõuetele vastavuse eest.***

- (11) Selleks et *tagada ELi HKSi tulemuslik toimimine haldustasandil ning võtta arvesse CH₄ ja N₂O heite ning avamerelaevadest pärit kasvuhoonegaaside heite lisamist määruse (EL) 2015/757 kohaldamisalasse*, tuleks komisjonile anda õigus võtta kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte seoses *määrusega (EL) 2015/757 hõlmatud heitkoguste seire meetodite ja normidega ning aruandlusnormidega ja seoses muu kõnealuses määruses sätestatud asjakohase teabega, samuti normidega, mis käsitlevad seirekavade ja nende muudatuste heakskiitmist vastutava haldava asutuse poolt, normidega, mis käsitlevad ettevõtja tasandi summaarse heitkoguse andmete seiret, aruandlust ja esitamist, ning normidega, mis käsitlevad ettevõtja tasandi summaarse heitkoguse andmete tõendamist ja kontrolliaruande koostamist ettevõtja tasandi summaarse heitkoguse andmete kohta*. On eriti oluline, et komisjon viiks oma ettevalmistava töö käigus läbi asjakohaseid konsultatsioone, sealhulgas ekspertide tasandil, ja et kõnealused konsultatsioonid viidaks läbi kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtetega¹². Eelkõige selleks, et tagada delegeeritud õigusaktide ettevalmistamises võrdne osalemine, saavad Euroopa Parlament ja nõukogu kõik dokumendid liikmesriikide ekspertidega samal ajal ning nende ekspertidel on pidev juurdepääs komisjoni eksperdirühmade koosolekutele, millel arutatakse delegeeritud õigusaktide ettevalmistamist.

¹² *ELT L 123, 12.5.2016, lk 1.*

(12) *Kuna käesoleva määruse eesmäärke sätestada sellise seire, aruandluse ja kontrolli normid, mis on vajalikud ELi HKSi laiendamiseks meretransporditegevustele, ning näha ette täiendavate kasvuhoonegaaside ja täiendavatest laevatüüpidest pärit heitkoguste seire, aruandlus ja kontroll, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada, küll aga saab neid meetme ulatuse ja mõju tõttu paremini saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale.*

(13) Määrust (EL) 2015/757 tuleks seetõttu vastavalt muuta,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA **MÄÄRUSE**:

Artikkel 1

Määruse (EL) 2015/757 muutmine

Määrust (EL) 2015/757 muudetakse järgmiselt.

1) Pealkiri asendatakse järgmisega:

„Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2015. aasta määrus (EL) 2015/757, mis käsitleb meretranspordist pärit kasvuhoonegaaside heitkoguste seiret, aruandlust ja kontrolli ning millega muudetakse direktiivi 2009/16/EÜ“.

2) Kogu määruhes, välja arvatud artiklis 2, artikli 5 lõikes 2 ja artikli 21 lõikes 5 ning I ja II lisas, asendatakse mõiste „CO₂“ mõistega „kasvuhoonegaas“ ja tehakse vajalikud grammatilised muudatused.

3) Artikkel 1 asendatakse järgmisega:

„Artikkel 1

Reguleerimisese

Käesolevas määruhes sätestatakse normid liikmesriikide jurisdiktsiooni alla kuuluvatesse sadamatesse saabuvatelt, seal viibivatelt või sealt lahkuvatelt laevadelt pärit kasvuhoonegaaside heitkoguste ja muu olulise teabe täpseks seireks, aruandluseks ja kontrolliks eesmärgiga edendada meretranspordist pärit kasvuhoonegaaside heite kulutõhusat vähendamist.“

4) Artikli 2 lõige 1 asendatakse järgmisega:

„1. Käesolevat määrust kohaldatakse laevade suhtes, mille kogumahutavus on 5 000 või rohkem, seoses kasvuhoonegaaside heitkogustega, mis tekivad nende ärilistel eesmärkidel kauba või reisijate veoks tehtavatel reisidel viimasena külastatud sadamast liikmesriigi jurisdiktsiooni alla kuuluvasse külastatavasse sadamasse ja liikmesriigi jurisdiktsiooni alla kuuluvast külastatavast sadamast järgmisena külastatavasse sadamasse ning nende viibimisel liikmesriigi jurisdiktsiooni all olevates külastatavates sadamates.

1a. Alates 1. jaanuarist 2025 kohaldatakse käesolevat määrust ka selliste segalastilaevade suhtes, mille kogumahutavus on alla 5 000, kuid mitte alla 400, seoses kasvuhoonegaaside heitkogustega, mis tekivad nende ärilistel eesmärkidel kauba veoks tehtavatel reisidel viimasena külastatud sadamast liikmesriigi jurisdiktsiooni alla kuuluvasse külastatavasse sadamasse ja liikmesriigi jurisdiktsiooni alla kuuluvast külastatavast sadamast järgmisena külastatavasse sadamasse ning nende viibimisel liikmesriigi jurisdiktsiooni all olevates külastatavates sadamates, samuti selliste avamerelaevade suhtes, mille kogumahutavus on alla 5 000, kuid mitte alla 400, seoses kasvuhoonegaaside heitkogustega, mis tekivad nende reisidel viimasena külastatud sadamast liikmesriigi jurisdiktsiooni alla kuuluvasse külastatavasse sadamasse ja liikmesriigi jurisdiktsiooni alla kuuluvast külastatavast sadamast järgmisena külastatavasse sadamasse ja nende viibimisel liikmesriigi jurisdiktsiooni all olevates külastatavates sadamates.

1b. Alates 1. jaanuarist 2025 kohaldatakse käesolevat määrust avamerelaevade suhtes, mille kogumahutavus on 5 000 või rohkem, seoses kasvuhoonegaaside heitkogustega, mis tekivad nende reisidel viimasena külastatud sadamast liikmesriigi jurisdiktsiooni alla kuuluvasse külastatavasse sadamasse ja liikmesriigi jurisdiktsiooni alla kuuluvast külastatavast sadamast järgmisena külastatavasse sadamasse ja nende viibimisel liikmesriigi jurisdiktsiooni all olevates külastatavates sadamates.

1c. Käesoleva määrusega hõlmatud kasvuhoonegaasid on:

- a) süsinikdioksiid (CO₂);*
- b) metaan (CH₄), alates 2024. aastast vabaneva heite puhul ja*
- c) diämmastikoksiid (N₂O), alates 2024. aastast vabaneva heite puhul.*

Kui käesolevas määruses viidatakse kasvuhoonegaaside summaarsele heitkogusele, käsitatakse seda summaarse üldkogusena iga gaasi kohta eraldi.“

5) *Artiklit 3 muudetakse järgmiselt:*

a) punktid a–d asendatakse järgmisega:

„a) „kasvuhoonegaaside heide“ või „kasvuhoonegaaside heitkogus“ – artikli 2 lõike 1c esimese lõigu kohaselt käesoleva määrusega hõlmatud laevadest vabanevad kasvuhoonegaasid;

- b) „külastatav sadam“ – Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ* artikli 3 punktis z määratletud külastatav sadam;*
- c) „reis“ – laeva liikumine, mis algab külastatavast sadamast või lõpeb selles;*
- d) „ettevõtja“ – direktiivi 2003/87/EÜ artikli 3 punktis w määratletud laevandusettevõtja;*

* Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. oktoobri 2003. aasta direktiiv 2003/87/EÜ, millega luuakse liidus kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem ja muudetakse nõukogu direktiivi 96/61/EÜ (ELT L 275, 25.10.2003, lk 32).“;

b) punkt m asendatakse järgmisega:

„m) „aruandeperiood“ – periood, mis algab iga aasta 1. jaanuaril ja lõpeb 31. detsembril; kahel eri aastal algava ja lõppeva reisi korral arvestatakse asjakohased andmed esimese asjaomase aasta alla;“;

c) lisatakse järgmised punktid:

„p) „vastutav haldav asutus“ – laevandusettevõtjale määratud haldav asutus, millele on osutatud direktiivi 2003/87/EÜ artiklis 3gf;

- q) „ettevõtja tasandi summaarse heitkoguse andmed“ –***direktiiviga 2003/87/EÜ hõlmatud*** kasvuhoonegaaside summaarne heitkogus ***seoses meretranspordi tegevusalaga vastavalt kõnealuse direktiivi I lisale***, mille kohta tuleb ettevõtjal kõnealuse direktiivi kohaselt aru anda.“

6) Artiklisse 4 lisatakse järgmine lõige:

- „8. Ettevõtjad esitavad vastavalt artiklile 11a ettevõtja tasandi summaarse heitkoguse andmed aruandeperioodil nende vastutusel olnud laevade kohta.“

7) Artikli 5 lõige 2 asendatakse järgmisega:

„2. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 23 vastu delegeeritud õigusakte, et muuta *käesoleva määruse I ja II lisa*, et võtta arvesse *CH₄ ja N₂O heite ning avamerelaevadest pärit kasvuhoonegaaside heitkoguste lisamist käesoleva määruse kohaldamisalasse*, direktiivi 2003/87/EÜ muutmist *ning et viia need lisad kooskõlla kõnealuse direktiivi artikli 14 lõike 1 alusel vastu võetud rakendusaktidega, asjakohaste rahvusvaheliste normidega ning rahvusvaheliste ja Euroopa standarditega*. Komisjonil on samuti õigus võtta kooskõlas artikliga 23 vastu delegeeritud õigusakte *käesoleva määruse I ja II lisa* muutmiseks, et täpsustada nendes sätestatud seiremeetodite elemente, võttes arvesse tehnoloogia ja teaduse arengut ning et tagada direktiivi 2003/87/EÜ kohaselt kehtestatud ELi heitkogustega kauplemise süsteemi (ELi HKS) tõhus toimimine.

Komisjon võtab 1. oktoobriks 2023 vastu delegeeritud õigusaktid, et võtta arvesse CH₄ ja N₂O heite ning avamerelaevadest pärit kasvuhoonegaaside heitkoguste lisamist käesoleva määruse kohaldamisalasse, nagu on osutatud käesoleva lõike esimeses lõigus. CH₄ ja N₂O heite seire meetodid põhinevad samadel põhimõtetel nagu I lisas sätestatud CO₂ heite seire meetodid koos kohandustega, mis on vajalikud asjaomaste kasvuhoonegaaside heitkoguste laadi kajastamiseks. I lisas sätestatud meetodid ja II lisas sätestatud nõuded viiakse vajaduse korral kooskõlla meetodite ja normidega, mis on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses, milles käsitletakse taastuvkütuste ja vähese CO₂ heitega kütuste kasutamist meretranspordis ning millega muudetakse direktiivi 2009/16/EÜ.“

8) Artiklit 6 muudetakse järgmiselt:

a) lõike 3 punkt b asendatakse järgmisega:

„b) ettevõtja nimi ning kontaktisiku aadress, telefon ja e-posti aadress ning ettevõtja ja registreeritud omaniku kordumatu IMO tunnusnumber;“;

b) lõige 5 asendatakse järgmisega:

„5. Ettevõtjad kasutavad standardseid seirekavavorme ning esitavad kõnealused kavad automatiseeritud süsteeme ja andmevahetusvorminguid kasutades. Kõnealused vormid, sealhulgas nende ühetaolise kohaldamise tehnilised nõuded ja automaatse esitamise tehnilised nõuded, määratakse kindlaks komisjoni poolt rakendusaktidega. Nimetatud rakendusaktid võetakse vastu kooskõlas artikli 24 lõikes 2 osutatud kontrollimenetlusega.“;

c) lisatakse järgmised lõiked:

„6. ***Hiljemalt 1. aprilliks 2024*** esitavad ettevõtjad vastutavale haldavale asutusele iga oma käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluva laeva kohta seirekava, mille tõendaja on hinnanud käesoleva määruse nõuetele vastavaks ***ning milles kajastatakse CH₄ ja N₂O heite lisamist käesoleva määruse kohaldamisalasse.***

7. Olenemata lõikest 6 esitavad ettevõtjad laevade kohta, mis kuuluvad käesoleva määruse kohaldamisalasse esimest korda pärast **1. jaanuari 2024**, vastutavale haldavale asutusele käesoleva määruse nõuetele vastava seirekava ilma liigse viivituse ja mitte hiljem kui kolm kuud pärast seda, kui iga laev on külastanud esimest liikmesriigi jurisdiktsiooni alla kuuluvat sadamat.
8. ***Hiljemalt ...*** [kaks aastat ***pärast käesoleva muutmismääruse jõustumise kuupäeva***] kiidavad vastutavad haldavad asutused ettevõtjate esitatud seirekavad heaks kooskõlas komisjoni poolt käesoleva lõike kolmanda lõigu kohaselt vastu võetud delegeeritud õigusaktides sätestatud normidega. Laevade puhul, mis kuuluvad direktiivi 2003/87/EÜ kohaldamisalasse esimest korda pärast **1. jaanuari 2024**, kiidab vastutav haldav asutus esitatud seirekava kooskõlas komisjoni poolt käesoleva lõike kolmanda lõigu kohaselt vastu võetud delegeeritud õigusaktides sätestatud normidega heaks nelja kuu jooksul pärast laeva esmakordset külastust liikmesriigi jurisdiktsiooni alla kuuluvasse sadamasse.

Komisjon võtab 1. oktoobriks 2023 kooskõlas artikliga 23 vastu delegeeritud õigusaktid, et muuta artikleid 6, 7, 8, 9 ja 10 seoses nimetatud artiklites sisalduvate seirekavade normidega, et võtta arvesse CH₄ ja N₂O heite ning avamerelaevadest pärit kasvuhoonegaaside heite lisamist käesoleva määruse kohaldamisalasse.

Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 23 vastu delegeeritud õigusakte, et täiendada käesolevat määrust seoses normidega, mille alusel vastutavad haldavad asutused seirekavad heaks kiidavad.“;

9) Artiklit 7 muudetakse järgmiselt:

a) lõige 4 asendatakse järgmisega:

„4. Tõendaja hindab artikli 13 lõike 1 kohaselt seirekava muutmist käesoleva artikli lõike 2 punktide b, c ja d alusel. Pärast hindamist teatab tõendaja ettevõtjale, kas kõnealused muudatused vastavad nõuetele. Ettevõtja esitab muudetud seirekava vastutavale haldavale asutusele pärast seda, kui on saanud tõendajalt teate, et seirekava vastab nõuetele.“;

b) lisatakse järgmine lõige:

„5. Vastutav haldav asutus kiidab heaks lõike 2 punktide a–d kohased seirekava muudatused kooskõlas komisjoni poolt käesoleva lõike teise lõigu kohaselt vastu võetud delegeeritud õigusaktides sätestatud normidega.

Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 23 vastu delegeeritud õigusakte, et täiendada käesolevat määrust seoses normidega, mille alusel vastutavad haldavad asutuste kiidavad heaks seirekavadesse tehtud muudatused.“;

10) artikli 10 esimesele lõigule lisatakse järgmine punkt:

„k) *direktiiviga 2003/87/EÜ hõlmatud kasvuhoonegaaside summaarne heitkogus seoses kõnealuse direktiivi I lisas nimetatud meretransporditegevusalaga*, mille kohta tuleb *nimetatud* direktiivi I kohaselt esitada aruanne, *koos teabega, mis on vajalik, et põhjendada selle direktiivi artikli 12 lõikest 3 tuleneva sellise mis tahes asjakohase erandi kohaldamist, mis on sätestatud nimetatud direktiivi artikli 12 lõigetes 3-e– 3-b.*“;

11) Artiklit 11 muudetakse järgmiselt:

a) *lõikesse 1 lisatakse järgmine lõik:*

„Alates 2025. aastast esitavad ettevõtjad iga nende vastutusel olnud laeva kohta iga aasta 31. märtsiks oma vastutavale haldavale asutusele, liikmesriigi lipu all sõitvate laevade puhul asjaomase lipuriigi ametiasutustele ja komisjonile heitearuande kogu eelneva aasta aruandeperioodi kohta; tõendaja peab olema aruannet kontrollinud ja selle rahuldavaks tunnistanud vastavalt artiklile 13. Vastutav haldav asutus võib nõuda, et ettevõtjad esitaksid oma heitearuande enne 31. märtsi, kuid mitte enne 28. veebruari.“;

b) *lõige 2 asendatakse järgmisega:*

„2. Ettevõtja vahetamise korral esitab eelmine ettevõtja oma vastutavale haldavale asutusele, liikmesriigi lipu all sõitvate laevade puhul asjaomastele lipuriikide ametiasutustele, uuele ettevõtjale ja komisjonile võimalikult kiiresti pärast muudatuse lõpuleviimise kuupäeva ja hiljemalt kolme kuu jooksul pärast seda, tõendatud aruande, mis sisaldab samu elemente kui lõikes 1 osutatud heitearuanne, kuid selles käsitletakse üksnes ajavahemikku, mille jooksul tegeleti tegevusega tema vastutusel.“;

c) lisatakse järgmine lõige:

„4. Komisjon võtab 1. oktoobriks 2023 kooskõlas artikliga 23 vastu delegeeritud õigusaktid, et muuta artikleid 11, 11a ja 12 seoses aruandluse nõuetega, et võtta arvesse CH₄ ja N₂O heite ning avamerelaevadest pärit kasvuhoonegaaside heite lisamist käesoleva määruse kohaldamisalasse.“;

12) lisatakse järgmine artikkel:

„Artikkel 11a

Aruandlus ettevõtja tasandi summaarse heitkoguse andmete kohta ning andmete esitamine

1. Ettevõtjad teevad kooskõlas käesoleva artikli lõike 4 kohaselt vastu võetud delegeeritud õigusaktides sätestatud normidega aruandeperioodi jooksul kindlaks ettevõtja tasandi summaarse heitkoguse andmed, mis põhinevad heitearuandel ja artikli 11 lõikes 2 osutatud aruandel, iga laeva kohta, mis oli aruandeperioodil nende vastutusel.
2. Alates **2025.** aastast esitavad ettevõtjad iga aasta 31. märtsiks vastutavale haldavale asutusele kooskõlas käesoleva artikli lõike 4 kohaselt vastu võetud delegeeritud õigusaktides sätestatud normidega ettevõtja tasandi summaarse heitkoguse andmed, mis hõlmavad direktiivi 2003/87/EÜ kohaselt meretranspordi tegevusala kohta esitatavaid heitkoguseid eelneva aasta aruandeperioodil ja on tõendatud käesoleva määruse III peatüki kohaselt.

3. Vastutav haldav asutus võib nõuda, et ettevõtjad esitaksid lõikes 2 osutatud ettevõtja tasandi tõendatud summaarse heitkoguse andmed enne 31. märtsi, kuid mitte enne 28. veebruari.
4. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 23 vastu delegeeritud õigusakte, et täiendada käesolevat määrust normidega, milles käsitletakse ettevõtja tasandi summaarse heitkoguse andmete seiret ja aruandlust ning ettevõtja tasandi summaarse heitkoguse andmete esitamist vastutavale haldavale asutusele.“;

13) Artiklit 12 muudetakse järgmiselt:

- a) pealkiri asendatakse järgmisega:

„Heitearuande vorm ja ettevõtja tasandi summaarse heitkoguse andmete esitamine“;

- b) lõige 1 asendatakse järgmisega:

„1. Heitearuanne ja ettevõtja tasandi summaarse heitkoguse andmed esitatakse automatiseeritud süsteemide ja andmevahetusvormingute, sealhulgas elektrooniliste vormide abil.“;

14) Artiklit 13 muudetakse järgmiselt:

a) lõige 2 asendatakse järgmisega:

„2. Tõendaja hindab heitearuande ja artikli 11 lõikes 2 osutatud aruande vastavust artiklites 8–12 ning I ja II lisas sätestatud nõuetele.“;

b) lisatakse järgmised lõiked:

„5. Tõendaja hindab ettevõtja tasandi summaarse heitkoguse andmete vastavust lõike 6 kohaselt vastu võetud delegeeritud õigusaktides sätestatud nõuetele.

Kui tõendaja jõuab piisava kindlusega järeldusele, et ettevõtja tasandi summaarse heitkoguse andmed ei sisalda olulisi väärkajastamisi, väljastab tõendaja kontrolliaruande, milles kinnitatakse, et ettevõtja tasandi summaarse heitkoguse andmed on tunnistatud rahuldavaks kooskõlas lõike 6 kohaselt vastu võetud delegeeritud õigusaktides sätestatud normidega.

6. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 23 vastu delegeeritud õigusakte, et täiendada käesolevat määrust normidega, milles käsitletakse ettevõtja tasandi summaarse heitkoguse andmete kontrolli, sealhulgas kontrollimeetodeid ja kontrollimenetlusi, ning kontrolliaruande väljaandmist.“;

15) Artiklit 14 muudetakse järgmiselt:

a) lõike 2 punkt d asendatakse järgmisega:

„d) arvutused, mille tulemusel määratakse üldine *kasvuhoonegaaside* heitkogus ja *direktiiviga 2003/87/EÜ hõlmatud kasvuhoonegaaside summaarne heitkogus seoses kõnealuse meretranspordi tegevusalaga vastavalt kõnealuse direktiivi I lisale* ja mille kohta tuleb *kõnealuse* direktiivi **II**-kohaselt aru anda;“;

b) lisatakse järgmine lõige:

„4. Ettevõtja tasandi summaarse heitkoguse andmete kontrollimisel hindab tõendaja esitatud andmete täielikkust ja kooskõla ettevõtja esitatud teabega, sealhulgas tema tõendatud heitearuannete ja artikli 11 lõikes 2 osutatud *aruannetega*.“;

16) Artiklisse 15 lisatakse järgmine lõige:

„6. Seoses ettevõtja tasandi summaarse heitkoguse andmete tõendamisega järgivad tõendaja ja ettevõtja artikli 13 lõike 6 kohaselt vastu võetud delegeeritud õigusaktides sätestatud tõendamismorme. Tõendaja ei kontrolli ühegi ettevõtja vastutusel oleva laeva heitearuannet ega artikli 11 lõikes 2 osutatud aruannet.“;

17) Artikli 16 lõige 1 asendatakse järgmisega:

„1. Tõendajatele, kes hindavad seirekavasid, käesoleva määruse artikli 11 lõikes 2 osutatud heitearuandeid ning ettevõtja tasandi summaarse heitkoguse andmeid ning annavad välja käesoleva määruse artikli 13 lõigetes 3 ja 5 osutatud kontrolliaruandeid ja artikli 17 lõikes 1 osutatud nõuetele vastavuse dokumente, annab käesoleva määruse kohaldamisalasse kuuluva tegevuse jaoks akrediteeringu riiklik akrediteerimisasutus vastavalt määrusele (EÜ) nr 765/2008.“;

18) Artiklit 20 muudetakse järgmiselt:

a) lõige 3 asendatakse järgmisega:

„3. Laevadele, mille puhul ei ole seire- ja aruandluskohustusi täidetud vähemalt kahe järjestikuse aruandeperioodi jooksul, ja kui järgimist ei suudeta tagada muude täitemeetmetega, võib sisenemissadama liikmesriigi pädev asutus pärast seda, kui on andnud asjaomasele ettevõtjale võimaluse esitada oma märkused, anda välja väljasaatmiskorralduse, millest teatatakse komisjonile, Euroopa Meresõiduohutuse Ametile (EMSA), teistele liikmesriikidele ja asjaomasele lipuriigile. Sellise väljasaatmiskorralduse väljaandmise tulemusena keelab iga liikmesriik, välja arvatud liikmesriik, kelle lipu all laev sõidab, asjaomase laeva sisenemise oma sadamatesse seni, kuni ettevõtja täidab oma seire- ja aruandluskohustusi vastavalt artiklitele 11 ja 18. Kui selline laev sõidab liikmesriigi lipu all **ja siseneb ühte tema sadamatest või leitakse sealt**, siis **peab** asjaomane liikmesriik -laeva kinni pärast seda, kui on andnud asjaomasele ettevõtjale võimaluse esitada oma märkused, kuni ettevõtja on oma seire- ja aruandluskohustused täitnud.

Kui leitakse, et esimeses lõigus osutatud liikmesriigi lipu all sõitev laev ei ole täitnud esimeses lõigus osutatud seire- ja aruandlusnõudeid ühes selle liikmesriigi sadamatest, kelle lipu all laev sõidab, võib asjaomane liikmesriik pärast asjaomasele ettevõtjale märkuste esitamiseks võimaluse andmist anda lipuriigi korralduse laeva kinnipidamiseks, kuni ettevõtja täidab oma seire- ja aruandluskohustused. Liikmesriik teatab sellest komisjonile, EMSA-le ja teistele liikmesriikidele.

Kõnealuste seire- ja aruandluskohustuste täitmist kinnitab väljasaatmiskorralduse väljastanud pädevale riiklikule asutusele kehtiva nõuetele vastavuse tunnistuse esitamine. Käesolev lõige ei piira merehädas olevate laevade suhtes rakendatavate rahvusvaheliste merendust käsitlevate normide kohaldamist.“;

b) lõikesse 5 lisatakse järgmine lõik:

„Esimese lõigu kohase erandi tegemise võimalust ei kohaldata liikmesriigi suhtes, kelle asutus on vastutav haldav asutus.“;

19) Artiklit 21 muudetakse järgmiselt:

a) lõike 2 punkt a asendatakse järgmisega:

„a) laeva identifitseerimisandmed (nimi, ettevõtja, IMO identifitseerimisnumber ja registreerimis- või kodusadam);“;

b) lõige 5 asendatakse järgmisega:

„5. Komisjon hindab iga kahe aasta järel meretransporditegevuste üldmõju ülemaailmsele kliimale, sealhulgas muude kasvuhoonegaaside kui CO₂ ja muude käesoleva määrusega hõlmamata globaalse soojenemise potentsiaaliga osakeste heite või mõju abil.“;

20) lisatakse järgmine artikkel:

„Artikkel 22a

Läbivaatamine

Komisjon vaatab käesoleva määruse läbi hiljemalt 31. detsembriks 2024, võttes eelkõige arvesse selle rakendamisel saadud täiendavaid kogemusi, muu hulgas selleks, et lisada käesoleva määruse kohaldamisalasse laevad, mille kogumahutavus on alla 5 000, kuid mitte alla 400, pidades silmas selliste laevade võimalikku hilisemat lisamist direktiivi 2003/87/EÜ kohaldamisalasse või muude meetmete väljapakkumist sellistest laevadest pärit kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamiseks. Asjakohasel juhul lisatakse läbivaatamisaruandele seadusandlik ettepanek käesoleva määruse muutmiseks.“;

21) Artiklit 23 muudetakse järgmiselt:

a) lõiked 2 ja 3 asendatakse järgmisega:

„2. Artikli 5 lõikes 2, artikli 15 lõikes 5 ning artikli 16 lõikes 3 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile viieks aastaks alates 1. juulist 2015.

– Artikli 6 lõikes 8, artikli 7 lõikes 5, artikli 11 lõikes 4, artikli 11a lõikes 4 ja artikli 13 lõikes 6 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile **viieks aastaks** alates ... [käesoleva muutmismääruse jõustumise kuupäev].

Komisjon esitab delegeeritud volituste kohta aruande hiljemalt üheksa kuud enne vastava viieaastase tähtaja möödumist. Volituste delegeerimist pikendatakse automaatselt samaks ajavahemikuks, välja arvatud juhul, kui Euroopa Parlament või nõukogu esitab selle suhtes vastuväite hiljemalt kolm kuud enne iga ajavahemiku lõppemist.

3. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad artikli 5 lõikes 2, artikli 6 lõikes 8, artikli 7 lõikes 5, artikli 11 lõikes 4, artikli 11a lõikes 4, artikli 13 lõikes 6, artikli 15 lõikes 5 ning artikli 16 lõikes 3 osutatud volituste delegeerimise igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise otsusega lõpetatakse otsuses nimetatud volituste delegeerimine. Otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas* või otsuses nimetatud hilisemal kuupäeval. See ei mõjuta juba jõustunud delegeeritud õigusaktide kehtivust.“;

b) lõige 5 asendatakse järgmisega:

„5. Artikli 5 lõike 2, artikli 6 lõike 8, artikli 7 lõike 5, artikli 11 lõike 4, artikli 11a lõike 4, artikli 13 lõike 6, artikli 15 lõike 5 või artikli 16 lõike 3 alusel vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub üksnes juhul, kui Euroopa Parlament ega nõukogu ei ole kahe kuu jooksul pärast õigusakti Euroopa Parlamendile ja nõukogule teatavakstegemist esitanud selle suhtes vastuväidet või kui Euroopa Parlament ja nõukogu on enne selle tähtaja möödumist komisjonile teatanud, et nad ei esita vastuväidet. Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendatakse seda tähtaega kahe kuu võrra.

Käesoleva lõike esimese lõigu viimast lauset ei kohaldata siiski delegeeritud õigusaktide suhtes, mis on vastu võetud 1. oktoobriks 2023 vastavalt artikli 5 lõike 2 teisele lõigule, artikli 6 lõike 8 teisele lõigule või artikli 11 lõikele 4.“

Artikkel 2

Jõustumine *ja kohaldamine*

Käesolev määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Seda kohaldatakse alates ... [käesoleva muutmismääruse jõustumise kuupäev]. Käesoleva määruse artikli 1 punkti 5 alapunkti a ja punkti 5 alapunkti b kohaldatakse seoses määruse (EL) 2015/757 artikli 3 punktidega b, d ja m siiski alates 1. jaanuarist 2024.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

...

Euroopa Parlamendi nimel

Nõukogu nimel

president

eesistuja
